

Etkili ÖĞRETMENLİK

Muhammet YILMAZ

İnsan ve Eğitimi

Etkili Öğretmenlik

Öğrencilerle İletişim

Sınıf Yönetimi

Öğretim Yöntemleri

Öğretmen olmam için hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan ilk öğretmenlerim anne ve babama, öğretmenliği keyifle yaşamamı sağlayan sevgili öğrencilerime...

Muhammet YILMAZ:

1965 yılında Rize'nin Çayeli ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Rize'de tamamladı. 1989 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı yıl başladığı öğretmenlik hayatına halen Güngören Ergün Öner-Mehmet Öner Anadolu Lisesi'nde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni olarak devam etmektedir.

Öğretmenlik mesleğinin yanı sıra Milli Eğitim Bakanlığı ve çeşitli sivil toplum örgütlerinde öğretmenlere ve eğitim fakültesi öğrencilerine yönelik etkili öğretmenlik, öğrencilerle iletişim ve sınıf yönetimi başta olmak üzere seminer, kendi alanıyla ilgili yurt içinde ve yurt dışında konferans çalışmaları yapmaktadır. Ayrıca, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi ve değerler eğitimi ile ilgili görsel öğrenme nesneleri ve etkinlik örnekleri üretip kişisel internet sitesinde yayınlamaktadır. Eğitim öğretim uygulamaları ile ilgili sempozyumlarda sunduğu tebliğleri ve yayınlanmış makaleleri vardır.

Web: www.muhammetyilmaz.com

E-posta: muallimmy@gmail.com

ÖNSÖZ

Öğretmenlik hayatım boyunca bu mesleğin bir öğretmen tarafından yazılması gerektiğini düşündüm. Tecrübe gerektiren bir meslek olması sebebiyle öğretmenlerin bilgi ve deneyimlerini paylaşarak birbirlerini eğitmeleri gerektiği kanaatimi hep muhafaza ettim. Bu bağlamda yıllardan beri öğretmen arkadaşlarıma ve eğitim fakültesi öğrencilerine yönelik bakanlık veya sivil toplum örgütleri aracılığıyla yüzlerce seminer verdim. Bu seminerlerde en sık karşılaştığım şey “Hocam bu anlattıklarınızın yazılı olduğu bir kitabımız var mı?” sorusu oldu. Seminerlerde paylaştığım bilgi ve tecrübelerin belli kısımları yazı ve slayt şeklinde hazırды. Ancak ‘Her şeyin bir zamanı var.’ diyerek bunları bir kitap haline getirmeyi sürekli erteliyordum. Elinizdeki kitabın oluşmasında kişisel bilgi ve tecrübelerimin yanında seminer ve konferanslarımda düşüncelerinden yararlandığım öğretmen arkadaşlarımda katkı vardır.

Bu kitapta, öğretmenlik mesleği ile ilgili konuları ana hatlarıyla incelemeye, akademik ve teorik bilgileri deneyimlerle bütünleştirerek, bunları hatıralar, özdeyişler ve örnek olaylarla desteklemeye çalıştım. Yazı ile anlattığım bazı bilgileri grafiklerle de ifade ettim. Bu bağlamda kitabımız teorik/akademik bir kitap değildir. Aynı şekilde bir kişisel gelişim kitabı da değildir. Öğretmenliğin daha iyi, daha etkili ve daha keyifli bir şekilde yapılabileceğini ortaya koymayı amaçlayan kendine özgü bir çalışmadır.

Öğretmenlik karmaşık süreçleri içeren bir meslektir. Kitapta bu süreçleri belli bölümlerde incelemeye çalıştım. Ancak süreçlerin birbiriyle yakın ilişkisi nedeniyle bazı konulara kitabın farklı yerlerinde yeniden değinilmiştir. Bu sebeple bazı kavramsal açıklamalar ve bilgiler zorunlu olarak tekrar edilmiştir. Konunun kendi bütünlüğü içerisinde daha iyi anlatılabilmesi için bu zaruri tekrarların bir sıkıcılığa sebep olmamasını ümit ederim.

Kitap beş ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm giriş mahiyetindedir. Bu bölümde varlıklar içinde insanı ve eğitimini inceledim. İkinci bölümde kişisel özellikleri ve tutumları açısından etkili öğretmenliği anlatmaya, daha doğrusu “Etkili öğretmenlik nasıl yapılır?” sorusuna bir öğretmen olarak cevap vermeye çalıştım. Üçüncü bölümde çok önemseydiğim ‘öğretmenlerle öğrencilerin iletişimi’ konusunu tecrübelerim ışığında inceledim. Dördüncü bölümde ise öğretmenliğin bütün hünelerini kullanmayı gerektiren sınıf yönetimini yine kendi dilimle anlattım. Beşinci ve son bölümde öğretim yöntemleri konusunu ele aldım. Bu bölümü kitaba ekleme konusunda bir tereddüt yaşadığımı söylemeliyim. Öğretim yöntemleri konusunun teknik bir konu olması ve özel öğretim yöntemlerine de bu kitabın

kapsamı açısından girme imkânının olmaması sebebiyle, her derste uygulanabilecek genel öğretim yöntemlerini ana hatlarıyla izah etmeye çalıştım. Bu bölümdeki bilgilerin bir kısmı kendi tecrübelerime dayansa da diğer bir kısmı da eğitim ile ilgili kaynaklarda bulunabilecek bilgilerdir. Öğretmen ve öğretmen adayı arkadaşlarım için daha iyi olur düşüncesiyle öğretim yöntemleri konularının ana hatlarıyla bu kitapta yer almasının daha doğru olacağını düşündüm.

Çoğunluğu öğrencilerle iletişim bölümünde olmak üzere kitapta kendi yaptığım bir araştırmanın verilerinden yararlandım. Bu araştırma, öğretmenlerin öğrencilerle iletişim yeterliliklerini, öğretmen ve öğrencilere göre ayrı ayrı belirlemeye yönelik bir çalışmadır. Araştırmada anket uygulaması yapılmak suretiyle bilgi toplanmıştır. Öğretmen ve öğrenciler için aynı amaca yönelik iki farklı anket uygulanmıştır. Anketler ile toplanan bilgiler karşılaştırılarak analiz, değerlendirme ve yorumlar yapılmıştır.

Değerli öğretmen arkadaşlarım, bu kitap öğretmen ve öğretmen adaylarıyla bilgi ve tecrübelerimi paylaşmak için hazırlanmıştır. Kitapta anlattıklarımı bir öğüt olarak değil, sizden daha kıdemli bir yol arkadaşınızın tavsiyeleri olarak değerlendirmenizi dilerim.

Muhammet YILMAZ
Ağustos, 2012 İstanbul

İÇİNDEKİLER:

ÖNSÖZ

BİRİNCİ BÖLÜM: İNSAN VE EĞİTİMİ

1. İnsan ve Eğitimi
2. Eğitimin Kapsamı ve Diğer Bilimlerle İlişkisi
3. Eğitimin Bireysel ve Toplumsal İşlevi

İKİNCİ BÖLÜM: ETKİLİ ÖĞRETMENLİK SANATI

1. Öğretmenlik Mesleği
2. Öğretmen Tipleri
3. Etkili Öğretmenliğin Temel Unsurları
  - 3.1. Etkili Öğretmenliğin Ders Dışı Unsurları
  - 3.2. Etkili Öğretmenliğin Ders İçi Unsurları
4. Etkili Öğretmenin Kişisel Özellikleri
  - 4.1. Sabırlı, Sakin ve Telaşsız Olmak
  - 4.2. Ön yargılı ve Yanlı Olmamak
  - 4.3. Coşkulu ve Heyecanlı Olmak
  - 4.4. Neşeli, Güler yüzlü ve Hoşgörülü Olmak
  - 4.5. Kolaylaştırıcı, Müjdeleyici ve Ümit Verici Olmak
  - 4.6. Özgürlükçü ve Demokrat Bir yapıya Sahip Olmak
  - 4.7. Toplumsal Değerlere Saygılı Olmak
  - 4.8. Büyük Hedeflere Sahip Olmak
5. Öğretmenin Evrensel Sorumluluğu

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ÖĞRENCİLERLE İLETİŞİM

1. İletişim ve Öğrencileri Tanıma
2. Okulda İnsan İlişkileri ve Öğrencilerle İletişim
3. Öğretmen-Öğrenci İletişiminin Özellikleri
4. Öğretmen Öğrenci İletişimi Açısından İletişim Süreci ve Öğeleri
5. Öğretmen ve Öğrenciler Arasında Ortak İletişim Alanı Oluşturmak
6. Öğretmenin Beden Dili
7. Dinleyen Öğretmen
8. Öğretmenlerden Öğrencilere İletişim Mesajları
9. Öğrencileri Öğretmene Yaklaştıran ve Uzaklaştıran İletişim Yaklaşımları

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: ETKİLİ SINIF YÖNETİMİ

1. Sınıf Yönetimi ve Özellikleri
2. Öğrenci Davranışlarını Etkileyen Sosyal ve Psikolojik Etmenler
3. Sınıf Kuralları ve Disiplin
4. Planlama ve Derse Hazırlığın Sınıf Yönetimine Etkisi
5. Sınıf Yönetiminde İlk Karşılaşma, Derse Başlama ve Motivasyon
6. Sınıfta Zaman Yönetimi
7. Sınıfta Öğretimin Yönetimi
8. Sınıfta İletişim
9. Sınıfta İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Yönetimi
10. Öğretmen Davranışları ve Sınıf Yönetimi

BEŞİNCİ BÖLÜM: ÖĞRETİM İLKE VE YÖNTEMLERİ

1. Eğitim ve Öğretim ile İlgili Kavramlar ve Süreçler
2. Öğretim Stratejileri
  - 2.1. Sunuş Yoluyla Öğretme Stratejisi

- 2.2. Buluş Yoluyla Öğretme Stratejisi
- 2.3. Araştırma Yoluyla Öğretme Stratejisi
- 2.4. Yapısalcı Öğrenme
- 2.5. İşbirliğine Dayalı Öğrenme
3. Öğretim Yöntem ve Teknikleri
  - 3.1. Anlatım Yöntemi
  - 3.2. Soru Cevap Yöntemi
  - 3.3. Tartışma Yöntemi
  - 3.4. Örnek Olay Yöntemi
  - 3.5. Problem Çözme Yöntemi
  - 3.6. Gösterip Yaptırma Yöntemi
  - 3.7. Gözlem Gezisi Yöntemi
  - 3.8. Rol Oynama ve Drama Yöntemi
  - 3.9. Beyin Fırtınası
4. Görsel ve İşitsel Ders Materyallerinin Öğretime Katkıları

KAYNAKÇA

BİRİNCİ BÖLÜM:

İNSAN VE EĞİTİMİ

1. İnsan ve Eğitimi

Evren, çok farklı varlıkların muhteşem bir ahenk içinde yaşadıkları büyük bir oluşumdur. Evrendeki bu mükemmel düzen ve denge, her varlığın kendisine tayin edilen kanunlara bağlı hareket etmesiyle devam etmektedir.

Cansız varlıklar fizik kanunlarına tabiidir ve bu kanunlara bağlı kaldıkları sürece bütünü düzenine uyar ve bu düzenin bir parçası olarak hayatlarına devam ederler. Kendilerine tayin edilen kanunlara uymayan varlıklar yok olurlar. Bu yok oluş mutlak yok oluş değil varlığının hikmetinden ayrılma anlamında bir yok oluştur. Mesela Dünya'nın Güneş etrafında bir yörüngede hareket etmesi kendisine tayin edilen kanuna uymasının bir sonucudur. Dünya bu yörüngeden ayrıldığı zaman Dünya olmaktan çıkar yani parçalanıp toz duman haline gelir.

Bitkiler kendilerine tayin edilen biyoloji kanunlarına göre yaşarlar. Toprakta aldıkları su, mineral ve güneşten aldıkları ışık ile hayata bağlanırlar. Bu onlar için zorunlu bir durumdur, biyoloji kanunlarından bağı koparan bir bitki ölmeye mahkûmdur. Bitkiler de cansız varlıklar gibi tabii oldukları kanunlara uymak suretiyle bir yandan yaşamaya devam ederken diğer yandan da evrenin denge ve düzenine katkıda bulunurlar.

Hayvanların durumu cansız varlıklar ve bitkilere göre biraz daha farklıdır. Hayvanlar kendilerine verilmiş olan içgüdü kanunlarına bağlı kalarak hayatlarını devam ettirirler. İçgüdü farklı hayvan türlerine standart olarak verilmiş kanunlardır ve onlar bu kanunlara uymak

zorundadır. Hayvanların kendilerine verilen içgüdü ile hareket etmeme gibi bir tercihleri yoktur. Çünkü onlar bu şekilde programlanmış varlıklardır. Bir serçe kuşuna yuvasını nasıl yapacağı öğretilmiştir ve her serçe kuşu yuvasını aynı şekilde yapar çünkü serçelerdeki içgüdü kanunu standarttır. Kediler fareleri binlerce yıl önce de kovalıyordu bugün de kovalıyor, bu bir kanundur ve bu kanun onlara içgüdü ile öğretilmiştir.

İnsan diğerlerinden farklı bir varlıktır. Diğer varlıklar gibi fizik, biyoloji ve içgüdü kanunları ile programlanmış bir varlık değildir. İnsanın yaşaması için bu kanunların da etkisi olmakla beraber onu farklı kılan özellik aklını kullanabilmesi, buna bağlı olarak düşünebilmesi ve bilgi üretebilmesidir. İnsan bu yeteneklerine bağlı olarak iradesini kullanır, tercihlerde bulunur ve yaşar. Bu yaşamın evrendeki denge ve düzenle uyum içinde olması veya olmaması da insanın tercihidir. Ancak şu da var ki insanın kendisinden istenen ve beklenen davranışları tercih etmesi onu mutlu eder ve toplumsal barışı sağlar.

Kendisi için takdir edilen vicdani ve vahyi kanunlarla hareket eden insanlar varlık amaçları doğrultusunda hayatlarına devam ederler. Vicdani ve vahyi kanunlardan ayrılan insanlar ise hem kendilerini hem de diğer varlıkları tehlikeye atarlar. Kendilerini tehlikeye atmaları; mutsuz ve huzursuz olmaları, toplumsal barışa zarar vermeleri ile sonuçlanır. Diğer varlıkları da israf ve aşırı tüketim ile tehlikeye atabilirler. Her iki durumda da insanın evrendeki denge ve düzene zarar vermesi söz konusudur.

İnsanı diğer varlıklardan ayıran en önemli farklarından biri de başarıdır. “Başarı insana özgü bir kavramdır. Diğer canlılarda amaç yemek, içmek, barınmak, üremek, kısacası temel ihtiyaçlarını karşılamak ve hayatını bu şekilde idame ettirmekten ibarettir. Oysa insan, DNA’sında bulunan metakognisyon geni sayesinde var olduğunun ve bir gün öleceğinin farkına varır, yeniliği arar, olaylara müdahale edip değiştirmek ister, yaşamdaki amacını belirler ve sorgular, soyut idealler edinir. Bunların tamamı sadece ve sadece insana özel olarak verilmiştir, başka hiçbir canlıda yoktur.” (Tarhan, 2010, 89). Bu bağlamda etkili öğretmenler başarıyı isteyen ve ona ulaşmak için üstün çaba gösteren öğretmenlerdir.

İnsan, diğer varlıklardan farklı ve üstün olmasına rağmen eğitime en fazla muhtaç olan varlıktır. Diğer varlıklar için eğitim şart değildir ama insan için uzun bir süreci kapsayan bir eğitim gereklidir. Hayvanlardan önemli bir kısmı doğar doğmaz hayatına devam edebilecek becerilere sahip olarak dünyaya gelirler. Ama insan kendi yaşamını sürdürebilmek için eğitime muhtaçtır. Eğitilmeyen insan, vahşi bir hayvandan çok daha tehlikelidir. Kendi

ihtiyaçlarını karşılayamadığı için bir yandan topluma yk olurken diğeryandan da olumsuz davranışlarla varlıklara ve insanlara zarar verir.

İnsanoğlundun ilk dönemlerinde, eğitim denince akla aile gelirdi. nk insanın öğrenmesi gereken bilgi ve beceriler sınırlıydı. Bunları da her çocuğun ailesinden edinmesi mümkündü. İnsanların fizik ve sosyal çevreyle olan ilişkilerinin nicelik ve niteliğinin değişmesine bağlı olarak, öğrenilmesi gereken bilgi ve beceriler de artmıştır. Bu değişim sürecine bağlı olarak aile eğitiminin yanı sıra usta-çırak ilişkisi çerçevesinde ve daha çok beceri kazandırmaya yönelik bir eğitim uygulamasının başladığını görüyoruz. Daha sonraki dönemlerde ise, okul eğitimine benzeyen uygulamaların ortaya çıktığı ve zamanla okul eğitiminin insan eğitiminde temel bir öge olarak yerini aldığı anlaşılmaktadır (Kıncal, 2004, 1).

Eğitim doğumla birlikte başlayıp devam eden uzun bir süreçtir. Hatta bazı eğitim anlayışlarında eğitim doğum öncesinde başlar. Mesela İslam eğitim anlayışında annenin hamileyken yediği haram lokmanın anne karnındaki bebeğe olumsuz etkisi olabileceği düşünülür. Annenin yediklerinin ve itiklerinin çocuğun biyolojik ve psikolojik yapısına etki ettiği bilimsel bir gerçektir. Bu sebeple eğitimin doğumdan önce başlaması gerektiğini varsaymak daha doğru bir yaklaşımdır.

Eğitim, içinde yaşanılan toplumca arzu edilen davranışların bireyde oluşturulması süreci olarak tanımlanır. Sosyologlar ve sosyal yöne ağrılık veren eğitimciler ile psikologların eğitim tanımları birbirinden farklılık gösterir. İsmail Hakkı Baltacıoğlu'na göre eğitim, çocukları hayata hazırlama sürecidir. Buna göre insan hayata hazır hale gelebilmek ve kendine yetebilmek için eğitime muhtaçtır. Eğitim bir terbiye sürecidir. Terbiye kavramı eğitim kavramından daha geniş anlamlar içerir. Eğitim daha çok davranışlara odaklanmışken terbiye insanı maddi ve manevi bütün yönleriyle geliştirmeye, iyileştirmeye yönelik süreçlerin hepsini kapsar. Mesela duyguların, düşüncelerin ve davranışların insanın fitratına uygun hale getirilip iyileştirilmesi, insanın davranışları ve hayata bakışı açısından psikolojik ve sosyal yönleriyle "iyi insan" haline getirilmesi bir terbiye sürecidir.

3. Eğitimin Kapsamı ve Diğer Bilimlerle İlişkisi

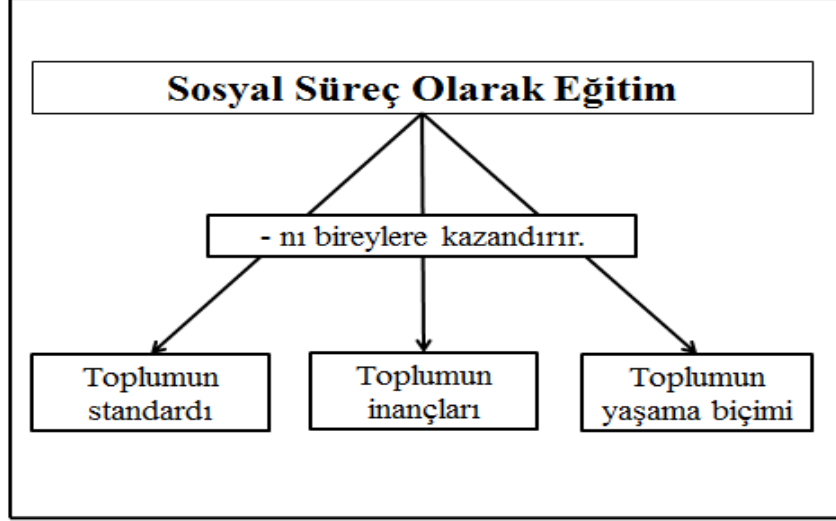
“Bir ülkenin geleceği, o ülke insanların göreceği eğitime bağlıdır.”

(Einstein)

Toplumunu ayakta tutan, geleceğini belirleyen, milleti millet yapan değerleri koruyan ve devam ettiren eğitimidir. Bireylerin mutluluğu ve toplumun barışı ancak eğitimle sağlanır. Eğitim sistemli olmayı gerektirir. Onun başarısını belirleyen de bu sistemin iyi işlemedir. Eğitim sisteminin iyi işlemedi onun dayandığı felsefeye, takip edilen yaklaşımlara, belirlenen stratejilere, uygulanan programlara ve öğretmenlere bağlıdır.

Eğitim insanlık var olduğundan beri vardır ve doğumdan ölüme kadar devam eden bir süreçtir. Bu anlamda eğitim insanın hayatında hep var olmuştur ve var olmaya devam edecektir. Eğitimin farklı tanımları olmakla beraber bu tanımların çoğunda davranış kazandırma amacı eğitimin birinci özelliği olarak ele alınır. Davranış kazandırma işi hem yeni bir davranış kazandırma anlamında hem de var olan bir davranışı değiştirme anlamındadır.

Eğitimin sosyal bir süreç olarak ulaşmak istediği genel amaçları vardır. Eğitim, sosyal talep ve ihtiyaçlara göre bireyleri bazı hedeflere ulaştırmak ister. Eğitimin bireyleri ulaştırmak istediği amaç; toplumun standardı, inançları ve yaşantı biçimini bireye kazandırmaktır. Eğitim belirli bir süreç içinde bireyleri dönüştürerek bu amaçlara ulaştırır. Bu sebeple eğitimde, bugünden yarına bir şeylerin değişmesi beklenemez. Kendine uzak hedefler belirleyen, bu hedeflere ulaşmak için uygun programlar uygulayan eğitim sistemleri amaçlarına ulaşmada çok daha başarılı olurlar.

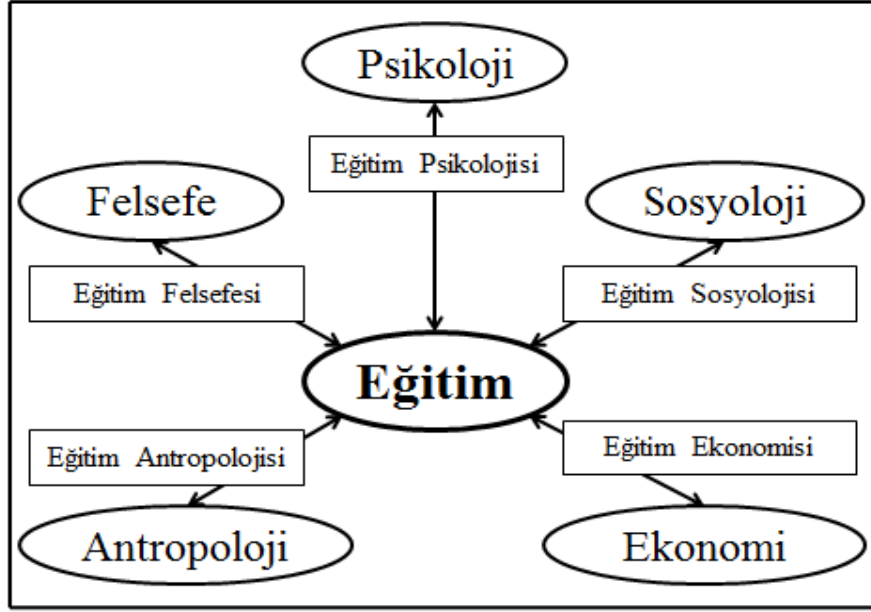
Şekil 1: Sosyal Süreç Olarak Eğitim

Bilimdeki gelişmeler uzmanlaşmayı zorunlu kılmıştır. Bilim dallarındaki uzmanlaşma bir yandan bilim adamlarının işini kolaylaştırırken bir yandan da bilim dallarının birbirine ihtiyacını artırmıştır. Eğitim bilimi de bulgu ve tespitlerine sadece kendi alanındaki çalışmalarla ulaşmamaktadır. Eğitim bilimi başta psikoloji olmak üzere sosyoloji, felsefe, antropoloji ve ekonomi gibi bilim dallarından yararlanmaktadır.

Psikoloji, insan ve hayvan davranışlarını inceleyen bilim dalıdır. Psikolojinin amacı, insan davranışlarını nelerin etkilediğini bilimsel yöntemlerle ortaya çıkarmaktır. Bu açıdan psikoloji, hem ilgi alanı hem de amacı gereği eğitim bilimi ile bağlantılıdır. Psikoloji sadece davranışların gözlenebilen kısmıyla değil, zihinsel ve duygusal süreçleri ile de ilgilenir. Bu bağlamda psikolojinin alt dalları olan gelişim psikolojisi, öğrenme psikolojisi, sosyal psikoloji ve danışmanlık psikoloji alanlarının eğitim ile yolları kesişmektedir. Eğitim psikolojisi, psikolojinin bulgularının bireyin eğitiminde nasıl kullanılacağını araştıran bir bilim dalıdır. Eğitim psikolojisi, öğrencilerin gelişimi, tanınması, öğrenmeye elverişli ortamın hazırlanması, öğrenmenin gerçekleştirilmesi ve öğrenilenlerin değerlendirilmesi alanlarında araştırmalar yaparak eğitime katkıda bulunur (Başaran, 1985, s. 14).

Sosyoloji, sosyal ilişkiler ile bu ilişkilerin nasıl kurumsallaştığı ve düzenlendiği konuları üzerinde duran bir bilimdir (Kıncal, 2004, 48). Toplumsal ihtiyaç ve taleplerin eğitimin yönünü ve boyutlarını belirlediği göz önünde bulundurulduğunda eğitimin sosyolojik verilere ihtiyacı olduğu açıkça ortaya çıkar. Bu ihtiyaç ve ilişkiler eğitim sosyolojisi alanının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Eğitim sosyolojisinin en önemli alanı sosyalleşmedir.

Sosyalleşme bireyin içinde bulunduğu toplumun kültürel değerlerini kazanma sürecidir. Sosyal olay ve olguların bireyin üzerindeki etkisi, toplum kültürünün oluşması, toplumun gelişmesi ve değişmesi, sosyal ilişkiler ve bu ilişkiler sonucu oluşan sosyal kurumlar, ekonomik gelişmeler, sosyal adalet ve eşitlik, birey ve toplum açısından din ve ahlak, eğitim sosyolojisinin diğer ilgi alanlarıdır.

Şekil 2: Eğitimin Diğer Bilimlerle İlişkisi

Felsefe, kelime anlamı itibariyle bilgelik sevgisi demektir. Bağımsız bilim dalları oluşmadan önce bütün bilimler felsefe içinde yer almaktaydı. Bu anlamda eğitim de felsefenin bir alanını oluşturuyordu. Felsefe bugün bir bilim dalı olmamakla beraber bilimsel gelişmeler ile yakından ilgilenmektedir. Felsefe, bilimsel verilerden yararlanarak yeni fikirler ve yaklaşımlar ortaya koymakta ve bu anlamda bilimsel gelişmelere katkıda bulunmaktadır. “Felsefe ile eğitim iç içedir. Çünkü felsefe, konusu gereği varlık ve varlığın kendinde sır gibi gizlediği bilginin neden ve niçinini arar, daha doğrusu eşya üzerinde düşünme, düşünmenin gittikçe sistemleşmesi, kelimelerden kavramlara ulaşma ve bu kavramlardan hareketle varlık ilişkilerinden oluşagelen olaylara yaklaşım, olaylar arasındaki ilişkilerin belirlenmesi, bütün bu işlemlerde uygulanan yöntemlerin düşünceye dayalı eleştiriden geçirilerek doğruyu bulma çabası, aynı zamanda bir eğitim sürecidir.” (Kıncal, 2004, s. 52). Bu bağlamda eğitim felsefesi, eğitimde yaklaşımlar hakkında bilgiler ve ilkeler ortaya koyan bir alan olarak eğitimin felsefi yönüne katkıda bulunmaktadır.

Eğitimin ilgili olduğu bir diğer bilim dalı antropolojidir. Fizik ve sosyal antropoloji olarak iki temel alanı olmakla beraber eğitimle daha çok sosyal antropolojinin ilgisi vardır. Sosyal antropoloji toplumun kültürel tarihi, kültürü ve yaşayan toplum ile ilgilenir. Bireyler, mensup olduğu toplumun kültürünü eğitim sayesinde öğrenirler. Bu bağlamda içinde yaşadığı kültürün birey üzerinde oluşturduğu etki ile eğitimden geçen bireylerin kültür üzerinde oluşturacağı etkiler tarihsel süreçleriyle birlikte sosyal antropolojinin ve eğitimin ortak noktalarını oluşturmaktadır.

Ekonomi, insanların yaşayabilmek için üretme, ürettiklerini bölüşme biçimlerinin ve bu faaliyetlerden doğan ilişkilerin bütünü olarak tanımlanır. Eğitim ile ekonomik sistem arasındaki çözümlenmelerle eğitim ekonomisi ilgilenir. Eğitim ekonomisi, toplumsal yapı, ekonomik değişme ve bireyin kazandığı bilgi ve beceriler arasındaki temel ilişkileri araştırmaktadır. Ekonomik verimlilik ve zenginlik, gelir dağılımındaki adalet, ekonomik fırsat eşitliği gibi konular eğitimle doğrudan ilgilidir. Ayrıca eğitim pahalı bir iştir. Ülkeler bütçelerinden en fazla payı genellikle eğitime ayırır, aileler çocuklarının eğitimine gelirlerinin önemli bir kısmını harcamak zorunda kalırlar. Gelecek için en iyi yatırım da eğitim olarak kabul edilir. Bu kural hem bireyler, hem aileler hem de ülkeler için geçerlidir. Bu sebeplerden dolayı ekonomi ile eğitim arasında sıkı bir ilişki vardır.

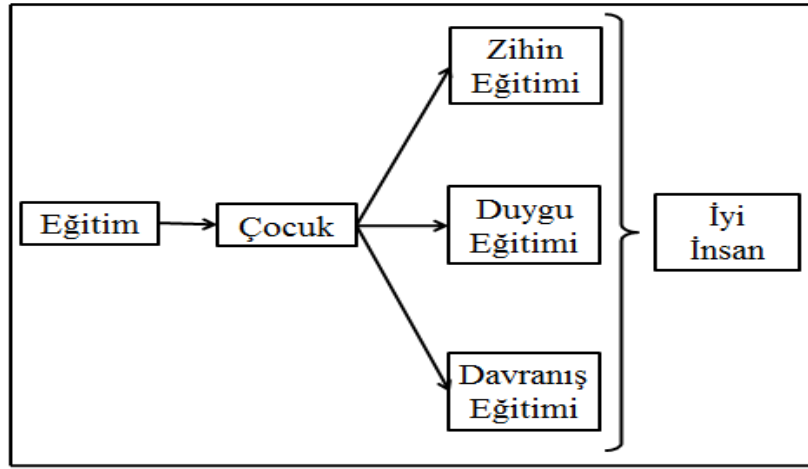
Eğitimin diğer bilimlerle ilişkisi öğretmeni de yakından ilgilendirmektedir. Bu sebeple eğitimi gerçekleştiren öğretmenlerin bu bilim dalları hakkında bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Etkili bir öğretmenin mesleğini en iyi şekilde yürütebilmesi için gerekli olan psikoloji, sosyoloji, felsefe, antropoloji ve ekonomi bilgisine sahip olması gerekmektedir. Öğretmenin bu alanlarla ilgisinin genel kültür düzeyinden öte bir anlamı vardır.

4. Eğitimin Bireysel ve Toplumsal İşlevi

“Eğitim görmüş bir halkı idare etmek kolay, köleleştirmek imkânsızdır.”
Lord Brougham

'İyi insan' hedefine ulaşmanın iki temel göstergesi vardır. Birincisi eğitim gören insan bu eğitim süreci sonunda iç huzuruna kavuşması, ikincisi ise eğitim gören insanlardan oluşan toplumlarda bu eğitim süreci sonunda bir barış ortamı oluşmasıdır. Eğer bir eğitim süreci sonunda mutlu bireyler ve barış içinde yaşayan bir toplum meydana gelmişse bu eğitim başarılı olmuş demektir.

Bütün eğitim sistemleri iyi insan yetiştirmeyi amaçlar. Eğitim sistemleri amaçlarına ulaşmak için zihinsel, duygusal açıdan ve davranış açısından birey üzerinde işlemlerde bulunur. Bu işlemlerin hedefi bireyde istendik davranış değişiklikleri meydana getirmektir.

Şekil 3: Eğitimin İşlevi

Eğitim faaliyetlerinin hedefine ulaşması çok farklı etkenlerin bir araya gelmesiyle mümkündür. Ancak bu etkenler içinde en önemlisi öğretmendir. Öğretmen, bütün planlama ve çalışmalarını öğrencinin zihinsel, duygusal ve davranışsal açıdan eğitilmesi üzerine yoğunlaştırmalı ve öğrencide kalıcı davranış değişiklikleri meydana getirebilecek bir zihin haritasına sahip olmalıdır. Öğretmen bu zihin haritasına ne kadar bağlı kalır, ona ne kadar uygun davranırsa, o kadar başarılı olur.